

radikale **B**

Hovedprioriteter til FL25

Radikale Venstres hovedprioriteter til
forhandling om finanslov.
Oktober 2024

Radikale hovedprioriteter til FL25

Radikale Venstres hovedprioriteter i forhandlingerne om Finansloven for 2025 afspejler vores "Generationskontrakt" om mere tid og trivsel for børnene, bedre uddannelsesmuligheder for de unge, mere klima og natur for os alle, og større frihed for den enkelte.

Radikale Venstre vil grundlæggende have et helt anderledes finanslovsforslag, som prioriterede kommende generationer højere, end det regeringen har lagt frem. Som giver børn og unge bedre uddannelsesmuligheder og vilkår i livet, gør Danmark grønne og støtter bekæmpelse af diskrimination i vores samfund. Det fremgår af vores overordnede økonomiske prioriteter i den 2030-plan, som vi fremlagde i august måned.

Radikale Venstres samlede ambitioner går således langt ud over den snævre ramme, som regeringen sætter for de kommende finanslovsforhandlinger. Med det udgangspunkt går vi til forhandlingerne med ønske om at sætte gang i nye tiltag, der gør, at vi kan give et bedre samfund videre til kommende generationer.

Vores hovedprioriteter vil være ægte støtte til de pressede udkantsgymnasier og erhvervsskoler, initiativer der fremmer grøn omstilling af vores forbrug at komme i gang med at udbrede gratis skolemad, samt bekæmpelse af den diskrimination, som alt for mange stadig møder.

Til finanslovsforhandlingerne er der afsat en forhandlingsreserve på 500 mio. kr., samt en reserve for lokale initiativer i 2025 på 75 mio. kr. Desuden ønsker vi, at taxameter- og campusreserve på i alt 62 mio. kr. skal indgå i finansieringen af vores forslag vedr. gymnasier og erhvervsskoler.

1. Investering i små gymnasier og erhvervsskoler uden besparelser på A-fag

Radikale Venstre vil bevare unges uddannelsesmuligheder, solide højniveauafgange, styrke små gymnasier, campusmiljøer og fagligheden i hele landet ved at investere ekstra midler i ungdomsuddannelserne frem for at omfordele.

Samtidig foreslår vi at droppe de taxameteromlægninger, som regeringens har foreslået i sit finanslovsforslag, fordi det vil ramme små gymnasier, erhvervsskoler og faglighed i hele landet.

Konkret foreslår vi at afsætte ekstra midler målrettet de mindste og mest udsatte almene og erhvervsfaglige gymnasier rundt om i landet *jf. boks 1*.

Radikale Venstres konkrete forslag

1. **Drop regeringens taxameteromlægning og bevar gymnasiernes højniveaufag.** Besparelserne på over 100 erhvervsrettede og almene gymnasier og ikke mindst højniveaufagene i fysik, kemi, biologi, bioteknologi, geovidenskab og musik (inkl græsk-latin og musisk grundkursus) skal annulleres.
2. **Det eksisterende faste udkantstilskud bør fordobles.** Det vil støtte udsatte erhvervsskoler og gymnasier, der har allermost brug det. Det vil bl.a. hæve bevillingerne til de omfattede almene gymnasier med over 2 mio. kr.
3. **Mere støtte til campusuddannelser og attraktive ungdomsmiljøer.** Fremtidens unge skal have bedre muligheder for at møde hinanden i attraktive miljøer på tværs af uddannelser. Derfor skal både eksisterende og kommende campusuddannelser støttes mere end regeringen lægger op til.

Radikale Venstres forslag vil betyde, at de mest udsatte udkantsgymnasier og erhvervsskoler, som hidtil har modtaget udkantstaxameter og som er mest udsatte for faldende ungdomsårgange vil få bedre mulighed for at fastholde og udvikle gode uddannelses tilbud til unge i deres lokalområder.

Samtidig vil vi støtte flere uddannelsesinstitutioner i at samle sig i fælles campusmiljøer og blive sammen. Det, tror vi på, kan gøre både erhvervsuddannelser og de forskellige gymnasiale uddannelser mere attraktive for fremtidens unge, give bedre studiemiljøer og reducere frafaldet – eller gøre frafald til lette omvalg.

Med forslaget fastholder vi det nuværende bevillingssystem, indtil der ligger en klar tegning af fremtidens ungdomsuddannelseslandskab, så vi ikke fra centralt hold tvinger små og store gymnasier og erhvervsskoler i hele landet til at skære højniveaufag væk eller sænke undervisningskvaliteten *jf. boks 1*.

2. Grønt forbrug

Hvert år køber det offentlige ind for 415 mia. kr. Men når den såkaldte Circularity Gap Report vurderer at Danmark kun er 4 pct. cirkulær, er det tydeligt for en hver, at vi skal gøre mere for at trække offentlige indkøb i en grønnere, mere cirkulær og bæredygtig retning. De politiske grønne skåltaler fra Regeringen skal også kunne genkendes i de konkrete udbud og indkøb. Klima-, ressource- og biodiversitetskrisen løses ikke alene med gode hensigter. Pengene skal følge de gode hensigter. Vi har brug for højere tempo og skala i omstillingen af det offentlige forbrug.

Og selv om vi er tættere på at nå vores nationale klimamål i 2025 og 2030, så går det den forkerte vej for klimabelastningen for de offentlige indkøb. Ifølge *Global afrapportering*, udarbejdet af Energistyrelsen står udledninger fra offentlige indkøb til stige til 15,6 mio. ton CO₂e årligt svarende til 60 pct. af Danmarks territoriale udledninger. Klimalovens rammer har medført markante reduktioner inden for landets grænser, men uden et styrket fokus på mulighederne for at bruge offentlige indkøb som katalysator for grøn forandring af hele vores samfund.

Vi mener at det offentlige bør gå forrest som et grønt fyrtårn og sikre efterspørgsel på grønne produkter. Derfor vil vi fastsætte pejlemærker for alle offentlige indkøb og ikke mindst bindende målsætninger for alle statslige institutioner fx når det gælder kantineydelse, mobilitet, tekstiler og byggeri. Rapportering og mål inspireret af eksempelvis Science Based Target (for hhv. klima og natur/biodiversitet) og EU's bæredygtighedsrapportering (CSRD), som flere og flere danske virksomheder også er omfattet af

Radikale Venstre foreslår:

1) Kostrådene skal følges i alle offentlige køkkener

Klimarådet anslår, at der serveres ca. 650.000 måltider om dagen fra offentlige køkkener i stat, regioner og kommuner. Vi synes det er rimeligt, at der stilles krav om, at alle offentlige køkkener i Danmark skal følge de officielle kostråd. Det vil dels have en klimagevinst - Klimarådet vurderer fx, at den globale klimagevinst ville være på 2,6 til 3,9 mio. ton CO₂e om året, hvis alle borgere i Danmark følger kostrådene, men lige så vigtigt, ville det bidrage til at normalisere og inspirere til en mere klimavenlig kost, når flere i det daglige får serveret klimavenlige måltider.

Et krav om at alle offentlige køkkener skal følge de officielle kostråd vurderes ikke i sig selv at være udgiftsdrivende, men kravet kan med fordel følges med informationsindsatser og tilbud om opkvalificering af køkkenpersonale, hvilket vil medføre ekstra udgifter for det offentlige.

2) National handlingsplan for tekstiler

Tekstiler er en del af alles hverdag. Tekstiler indgår i tøj og møbler, i beskyttelsesudstyr, bygninger og køretøjer. Forbruget af tekstiler har en stor påvirkning på vores klima og miljø, ifølge EU-kommissionens tekstilstrategi står forbruget af tekstiler for den fjerdestørste miljøbelastning i EU, efter bolig, fødevarer og transport. Også det danske forbrug af tekstiler er stigende. Ifølge Miljøstyrelsen var den nationale forsyning af tekstiler i 2021 på 116.300 tons, hvilket var en stigning på hele 36 pct. på blot 5 år. Selvom 46 pct. af de kasserede tekstiler blev indsamlet til genbrug, bliver store mængder af de indsamlede tekstiler – 58 pct. i følge et estimat fra Miljøstyrelsen – i sidste ende alligevel sendt til forbrænding.

Der er et stort behov for et retningsskifte i tekstilbranchen. Der er brug for en national handlingsplan for tekstiler, hvor vi lægger til rette for en udvikling, hvor der produceres færre og mere holdbare produkter, hvor nye cirkulære forretningsmodeller opdyrkes og hvor overforbruget, ressourcetilstanden og affaldsmængderne reduceres.

En national handlingsplan for tekstiler kan blandt andet indeholde følgende konkrete initiativer:

- I alle udbud fra stat, kommuner og regioner skal bæredygtighed indgå som et obligatorisk kriterium. Det offentlige indkøber store mængder af tekstiler til fx uniformer og kan derfor spille en positiv rolle i en mere bæredygtig udvikling i tekstilindustrien, hvis det offentlige stiller større krav i udbuddene. I dag er bæredygtighed ikke et obligatorisk kriterie i udbuddene, hvilket resulterer i, at pris tillægges langt større vægt end bæredygtighed og cirkularitet.

- Der skal være troværdighed omkring produkters aftryk, både i forhold til sociale forhold, klimaet, miljøet og vores sundhed. Derfor skal bæredygtighedskriterier standardiseres og fremmes så tekstilvirksomheder har bedre forudsætninger for at målrettet kunne arbejde for at leve op til øgede krav til bæredygtighed og dokumentere deres indsats fx ved en mærkningsordning.
- Onlineplatforme fra tredjelande er populære blandt danske forbrugere. Men de billige produkter kommer med en høj pris for både klima, miljøet og vores sundhed. Derfor bør kontrollen med de globale online platforme styrkes så vi sikrer at produkterne er produceret forsvarligt.
- Reparation og håndværk skal på 'skoleskemaet' - måske ikke som krav, men en del af vores dannelse. I dag kan langt fra alle danskere udføre simple reparationer fx på deres tøj. Reparationshåndværket skal være en del af dannelsen i uddannelsessystemet, så man får mulighed for at tilegne sig evner, så man kan reparere sine egne ting.

3) Der indføres et grønt reparationsfradrag og en udvidelse af reklameretten

- Servicefradraget udvides til også at omfatte lønudgifter til reparationer af hårde hvidevare, tekstiler og elektronik. Servicefradraget udgør i dag op til 11.900 kr. pr. person og anvendes til rengøring, hævearbejde, børnepasning mv. Vi ønsker, at dele af servicefradraget skal øremærkes reparationer ved professionelle reparationer af bl.a. elektronik, tøj, møbler mv. Det vil øge incitamentet til at få sine ting repareret i stedet for at købe nyt.
- Reklameretten udvides fra 2 til 3 år. Den nuværende reklamerationsperiode på 2 år giver ikke virksomhederne incitament til at skabe langtidsholdbare produkter som nemt kan repareres. Tværtimod designes produkterne ofte til kortere levetid og er svære at reparere. En forlængelse af reklameretten, som i højere grad afspejler forventede levetid, vil styrke incitamentet til at udforme holdbare produkter.

3. Gratis skolemad

Vi vil bidrage til at mindske negativ social arv og fremme alle børns sundhed, trivsel og læringsbetingelser ved at give alle børn i folkeskolen et sundt, bæredygtigt og mættende måltid hver dag. Det er afgørende, at måltidet bliver gratis og pædagogisk, så det indtages i et forpligtende fællesskab. Det vil have en væsentlig betydning for børns udviklingsmuligheder både mentalt, fysisk og socialt.

Skolemad er nemlig ikke kun en fordel for socialt udsatte elever. Et dagligt måltid - hvor man lærer at vente på hinanden, tale om maden, og er fælles om det at spise sammen - vil komme alle børn og unge til gavn. Derudover er skolemad et oplagt værktøj til at introducere børn for grønne alternativer og lære dem om råvarer. Vi mener, at skolemaden skal følge de officielle kostråd og i videst muligt omfang være økologisk.

For at sikre, at ordningen etableres med så gode effekter som muligt, vil vi starte med en forsøgsordning. Vi forestiller os en flerårig forsøgsordning, hvor der udpeges ca. 5 kommuner, med god spredning ift. både geografi, indkomst og socioøkonomiske indikatorer. Hver kommune udpeger derefter eksempelvis to forsøgsskoler, hvor skolemadsordningen skal udprøves og to kontrolskoler. Skolerne vil blive fulgt i de år, hvor forsøgsordningen pågår.

Baggrunden for at vi ønsker denne forsøgsordning er, at vi på den måde kan få afdækket, hvilke barrierer der eksisterer for at skolemadsordninger nemmest muligt kan rulles ud til alle folkeskoler i Danmark. Desuden ønsker vi at få etableret en solid viden, om skolemadsens potentiale for at styrke fællesskaber og trivsel i grundskolen samt praksisfaglighed, hvis børnene kommer med i køkkenet.

Vi mener, at relevante aktører på området bør involveres i den konkrete udformning af forsøgsordningen ift. at fastsætte rammer, tidshorisont, målepunkter mv. I den forbindelse er det vigtigt, at der sættes klare rammer og kvalitetskrav for skolemaden og det fælles måltid, herunder:

1. Skolemaden skal være af høj kvalitet

- Maden skal følge myndighedernes Kostråd for Måltider: Grøn, sund og planterig. Ideelt set skal maden også bestå af danske råvarer i sæson, lokalt og økologisk. Det skal smage godt være sjovt og saneligt at lave og spise.

2. Gode rammer for det fælles måltid

- Der skal være ordentlig tid i spisepausen, eventuelt skemalagt frokost og gode spisefaciliteter med voksendeltagelse.

3. Måltidet skal være et læringsrum

- Eleverne skal involveres i madlavningen, hvilket har et stort både praksisfagligt og pædagogisk potentiale. Måltidet skal indtages i fællesskab, hvor voksne og elever samtaler om det fælles måltid: Hvad spiser vi? Hvordan smager det? Hvor kommer det fra?

4. Anti-diskrimination

Mange organisationer leverer i dag et fantastisk og utrætteligt arbejde for at bekæmpe social kontrol og diskrimination, og som kæmper for ligestilling, integration og hjælp til de alt for mange social udsatte børn og unge vi har i Danmark. Hvis organisationerne skal fortsætte med at skabe positive resultater, så er der behov for en større ro omkring deres økonomi.

Derfor har vi lavet en ikke-udtømmende liste over organisationer og initiativer, som i det daglige gør en uvurderlig indsats. Investeringen er ikke blot et økonomisk bidrag til gode organisationer, men også et bidrag til skabelsen af et bedre Danmark for vores kommende generationer.

Vi ønsker et samfund, hvor borgerne ikke skal opleve social kontrol eller diskrimination, og hvor alle mennesker er født lige og kan leve trygt og frit, uanset hvilken socialklasse man er født ind i, og uanset hvilken etnicitet, seksualitet, køn eller religiøs overbevisning man har, eller om man lever med handicap.

Det er det samfund vi i Radikale Venstre ønsker at skabe. Listen vil indgå i forhandlingerne om udmøntning af reserven til lokale initiativer på 75 mio. kr.

og er vores bud på et første skridt i den rigtige retning. Lad os inddrage og anvende de styrker som civilsamfundet bidrager med.

5. Økonomi

Initiativerne i dette dokument er Radikale Venstres hovedprioriteter til forhandlingerne om finansloven for 2025. Regeringen har i deres finanslovsudspil fra august 2024 afsat en forhandlingsreserve på 500 mio. kr., som kan disponeres til forhandlingerne, samt en reserve til lokale initiativer på 75 mio. kr. i 2025. Derudover foreslår vi at disponere campusreserven og taxameterreserven for ungdomsuddannelserne på i alt 62 mio. kr. per år anderledes end regeringen.

Radikale Venstre har desuden en række forslag til yderligere finansiering, som kan anvendes til at udvide den økonomiske ramme i forhandlingerne, *jf. fx Radikale Venstres 2030-plan "En ny generationskontrakt", fra august 2024.*